

MEIE AEG

Kandamita reisijad.

Kui ilus on waesus reisipäewal, ütleb wana-
sõna. Öige sõna, mille tähendus kaswab mail,
kus puuduwad tsiwilisaatsiooni reisiabinõud. Hom-
mikumaal palgatakse kandjad, kuid selle läbi pole
wähendatud muresid ega koormaid. Kui kergena
tuntakse end kompsuta. Ühtiselt riktatksaanu se-
letas kord, et ta pole weel kunagi olnud nii
õnnetu. Koormaga? Kui muretu, waba ja
talistamatu ollakse koormata? Pole midagi ka-
data ega kannatada mingit kaotust. Oma enese
elu ei satu hädaohtu omanduse pärast. Ütki
persia teerööwel ega hiina maapiraat ei puuduta
waest ega pressi wälja tema läbi lunastusraha.
Uga hoopis ümberpöördukt on selles maailmas.
Kõit inimesed on reisijad kandamitega. Ka on
nad kõit rongis, kuid ainult klassifitseeritult. On
olemas jaoskonnad kandamitega ja nendeta rei-
sijate jaoks. Mitmesuguste sihtide saawutamiseks
reisijwad nad eksiarwamises ja saabuwad iftagi
ühte ja samasse jaama. Koormaid kannawad
aga kõit. Mitmesuguseid koormaid. Suursugu-
seid ja madalaid. Koorma wäljanägemise järele
hinnatakse kandjaid. Tühi, aga inetu kaft teeb
kandja madalamaks kui raste aga kalliskohwer.
Paiste eksitab meid. Sinu koorem wenitab peagi
su käed wälja, ja higistad ja hingeldad, kuid
sinu kohwer on suursugune ja sa tohid wõtta
seda kaasa kandamita jaoskonda, kuna aga teine
oma wormitu ja ilutu kormiga, mis wõib olla
on kerge kanda, juhatakse kandamite jaoskonda,
sinna, kus on kõit temafarnased igapäewaste
nähtawate asjadega. Ei tohi oma koormat kanda
awalikult nähtawal. Peab tegema neid wäliselt
meeldiwaks, lakeerima neid. Siis oled sa lugu-
peetud. Wälimus on siin mõõduandew, olgugi
et koorem jääb wõrdsekt rõhuwaks. Lõpuks pea-
me meie kõit otjima jaoskonda, koormata, waeste
jaoks. Nende jaoks, kes on pannud maha oma
tribu-trabu ja nüüd järgnewad oma sihile, on mak-
seiw: „Õndsad need, kes waimust waesed; sest
nende päralt on taewariik.“ (Matt. 5,3.) Need
on õiged omanikud. Jumala riik kuulub neile.
Seda kannawad nad iseeneses. Nemad on pan-
nud maha oma mured ja igapäewased tülid
edasiõudmise pärast. Maine siht pole enam
nende peamure. Kõit on nad annud üle ühele
kandjale. „Heitke tema peale kõit oma mured,
sest tema hoolitseb teie eest.“ Uus püüdmine on
wõtnud neis wõimust: Jumala riigi nõudmine.
Selle jaoks on reserweeritud uus jaoskond uues
rongis, uue sõidusihiiga, aga koormata. Need

pidid olema enne maha pandud. Kõit koormad,
nii ilusad, kui inetud, lakeeritud ja määrdunud,
lugupeetud ja põlatud.

Kas kõit jõuawad sihile? Kuis läheb kord
kõit „maailmalõpu“ jaamas? Nad uskusid ju,
et nad oma koormaga saawutawad elu kõrgeima
kõrguse! Nemad wajuwad igawiku mittemille-
gisse, samuti nagu aastate eest juhtus Zürichi
järwe ääres. Rongis oli nii palju inimesi kan-
damidega ja ilma. Kõit jõudsid sihile, kuid oli
saabunud aeg, et koormad ja nende kandjad pi-
did wajuma woogudesse. Oli saawutatud iga-
wiku jaam. Konduktor hüüdis „Wälja astuda!“
ja kõit seisid Jumala kohtunikutooli ees. Koorem
oli liig suur. See ei kisu kõrgusesse, tema tõm-
bab sügawusesse, iga koorem, ka waimline. 1: 5

Jumala riiki reisijad peawad olema koormata.
Kasandamatult peawad nad wõima jõuda kõr-
gusesse. Kord peawad nad lahutama end oma
asjadest, kord peawad nad andma ära oma koor-
ma ja sõitma sellela. Kord peawad nad astuma
õigesse jaoskonda, mis on kandjateta ja koor-
mateta. See wiib kõit hästihoitult sihile. Siis
ei tohi nad wõtta midagi kaasa. „Sest meie ep
ole ühtegi ilmale toonud, awalik on, et meie mi-
dagi ei wõi maailmast ära wiia.“ (1. Tim. 6,7.)
Juba täna peawad kõit harjutama seda sisse-
astumist. „Täna, kui teie tema häält kuulete,
siis ärge tehke eneste südameid mitte kõwaks.“
(Ehrea 4,7.) Weel täna peawad kõit harjutama
end wabale, awameelsele ja iseteadlikule käigule
ja panema maha kõit patud, kui need, kes olid
kord kartuse sulased ja on lunastatud tema läbi.

Meie reisihiht on alati kindel: Igawene elu
wõi igawene hukkamine. Meie seisukohast oma
koorma wastu oleneb see. Sellepärast peame
selle panema maha eranditult, hiljemalt „surma“
tõkete juures. Siin lasseb sind konduktor läbi
igasuguse maiseta. Ennem pead sa kõit maha
panema, enne wabatahtlikult wõi siis tõkke juures
sunnid läbi. Esimene toob igawese elu ja wi-
mane igawese surma.

Konduktor „maailmakõhtu“ jaamas lasseb sind
mööduda ainult koormata ja kui see on ka war-
jatud nii rikkalikult ja kunstlikult, teda see ei peta.
Halastamatult wõetakse sinult kõit.

Üle selle jaama pead sa kord sammuma, kui
on tulnud sinu aeg.

Koormata!

Mõtke sellele, reisija kandamiga!

A. Langholf.

Meie Aeg

3. aastakäit.

Vidage aega kalliks!

Nr. 8.

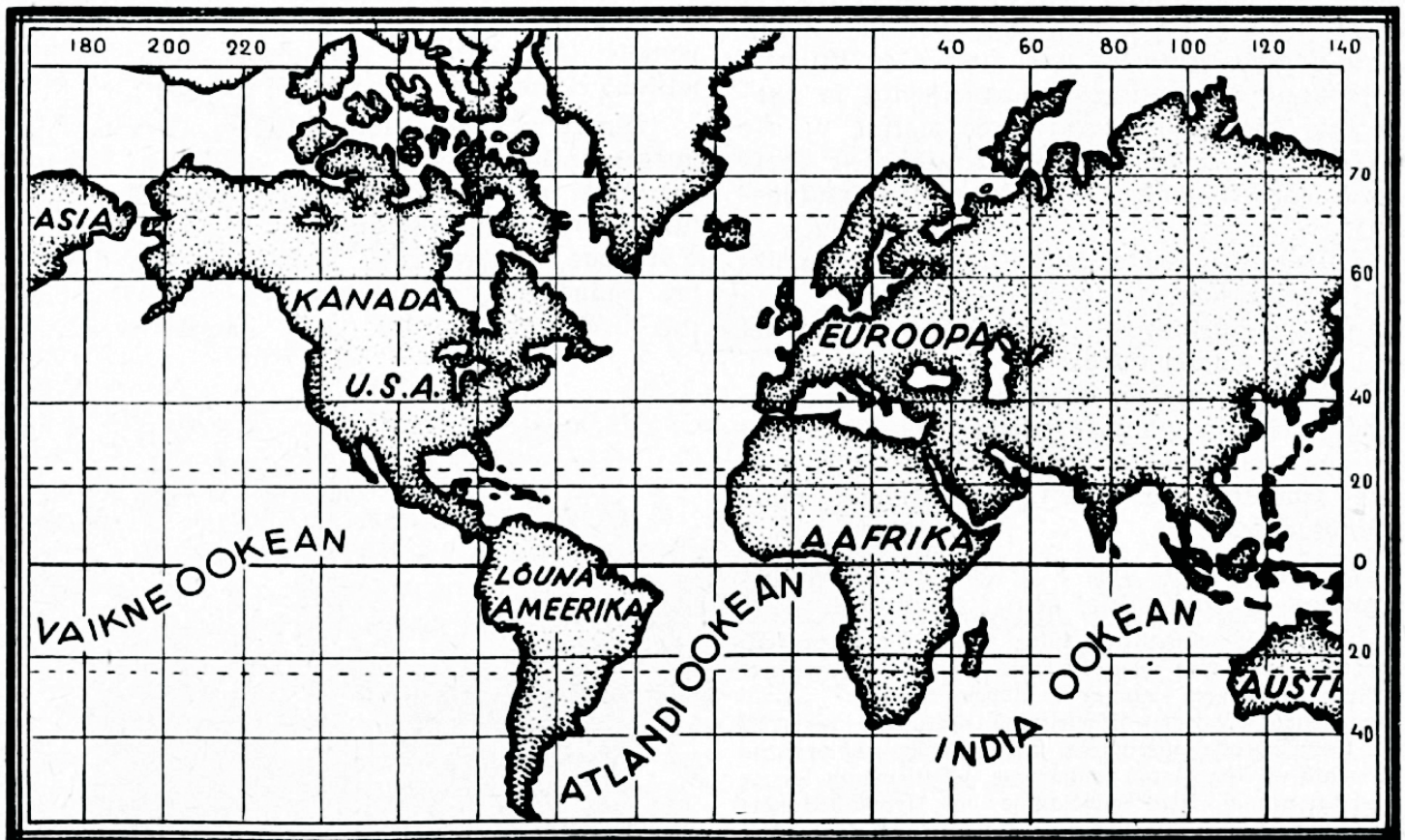
Maailmajagude eraldumine.

Lõijasju piiblist ja teadusest.

1. Mos. 1, 9. öeldakse: „Ja Jumal ütles: Weşi kogugu taewa all ühte paika, et kuiwa näitke.“ Niisama imeliselt on kirjeldatud loomislugu Saulus 104. Meie käesolevas teemis tuleb waatlusele eriti 8. ja 9. salm. On selgesti mõistetaw, et oli weela ja manner.

tatud mandreist ei teata aga weel midagi, muidu oleks eelpool nimetatud asumiskäsus Noa poegadele sellest nimetatud, sest Jehoowa Jumal on piiblis kõite teadmatud awaldanud.

Senni ajani kuiwmaa moodustas lahutamata mandri. Siis loeme pühast kirjast

Maailmakaart, ühikute maajagude asendit kujutades.

1. Mos. 8, 13. loeme, et pääle weeputust weşi tahanes maa päält, ja 1. Mos. 9, 1. kästakse: „Tehke sugu ja teid saagu palju ja täitke maa.“ Mereasjandust tolleaegsed inimesed, niipalju kui meie teame, weel ei harrastanud; igatahes alles Noa laewast on mõtetud eestuju liitlemiswahendiks merel. Weetogudest ja meredest lahu-

1. Mos. 10, 25: „Ja Eberile sündis tats poega, teise nimi oli Peleg (s. t. eraldumine), et tema päewil maa ära jaeti.“ Salweri piibliseletuse käsiraamatus öeldakse: „Sest et tema ajal maailm jagunes.“ Käagitakse jagunemisest, eraldumisest ja ei mitte jagamisest. Siin kirjeldatakse eraldunud või osadets muutunud maailma.

Kus on siis see maailm jagunenud? Wõtame kätte maailma kaardi ja filmad pääle heites näeme: a) kaht suurt mandrit: Euroopa-Aasia-Aafrika ühelspool ja Põhja- ja Lõuna-Ameerika teiselspool; b) kahte suurt weetogu: Wainne ookean Aasia ja Ameerika wahel ja Atlandi ookean Ameerika ja Euroopa wahel.

See koostõlastub näilifelt piibli esimese aruandega 1. Mos. 1, 9. järele. Seletus sellele waatepildile, nagu juba eelspool nimetasime, on antud 1. Mos. 10, 25.

Misuguse seisukoha wõtab teadus nende piibli aruannete kohta, mis ometi kirjeldawad wõimsat katastroofi tol ajal? Püha kirja tõsisasjadele ei kingita hoopiski tähelepanu. Siiski see suur maailmasündmus pole rahwaste mälestusest kustunud, sest ammuft ajast on ifka weel säilinud Atlantise probleem.

Juba suur kreeka filosoof Plato rääkis suurest maa-alast Atlantifest, mis endas moodustanud suure maailmajao, ja see olewat olnud suurem kui tol ajal tuntud Aasia ja Sýbia kokku. Tema asend olnud Hertulese sammaste juunas — nõnda siis idapool Portugaliat ja Hispaniat, ja ei mitte praeguse Euroopa pinnal. Ta kirjeldab oma aruandes weel juure, et Atlantis on kadunud merre suure maawärisemise ja uputuse läbi ühe õudse päewa ja õõ jooksul.

Õgatahes tema seletusi Atlantifest pole kunagi tõsifelt wõetud; neid peetakse muinasjutuks.

Wiimastel aastatel on haffanud ilmuma üks kirjutus teise järele Atlantifest, waadeldes seda usulifest, majanduslifest, rahwuslifest ja loodus-teaduslifest waatepunktift.

Kõik need teosed on kirjutatud sellest seisukohast, et hiigla maajagu, nagu seda oli Atlantise saar, on wajunud maawärisemiste ja uputuste tagajärjel ja selle kohal seiswat nüüd Atlandi ookean.

Ühes käsitluses, kus kirjeldatakse mägestikke Euroopas ja Ameerikas, õeldakse muuseas:

„Igiwanade tasandikkude külge liitub Euroopas teismägestiku wõõ. See mägestik tertib püstloodis Bretagnes ja Jirimaaal ookeani rannal ja lõpeb teiselspool rannal otsetui noaga lõigatult. Mäeseljatud ulatuvad weel tüft maad merde, aga säälsjuures meri tungib nõgudesse ja moodustab nii liigestatud rannajoone. Sellewastu leiame Ameerika rannal New-Foundlandis ja New-Shotlandis täiesti samasuguse rannawormi. Ka siin on läänepoolt tulew mägestik, wõõ, mis algab Alleghanist nagu Jirimaa rannastki, ja waewalt wõime tulla teisele otisusele, kui et tõd on mõlemad olnud lahutamatud osad hiigla mägestiku wõõft. Aafrikas lõpeb järstu Marokko rannal Atlase kõrge kiltmaa. Lõuna-Ameerikas aga leiame jälle juft samasuguse mägestiku wõõ, Kordiljeeride haru, Trinadadi saarel.“

Mõtleme järele, mainitud kirjeldus on selles mõttes kirjutatud, et Euroopa, Aafrika ja Ameerika wahel on olnud Atlantise nimeline maailmajagu, mis oma mäehelikudega olewat wajunud allawee. Kuidas wõib siis Jirimaa

rand otsetohesefes ühenduses olla New-Foundlandi ranna iseäraldustega. Me tahame siin hoida oma filmad maailmajagude kaardil. On olemas sirgjooneliselt ulatuvad mägestiku wõõd, mis peawad olnud olema ühenduses nimetatud maajaoga. Ei, palju enam on arusaadawam, et need maajaod on olnud otsetohesefes ühenduses ja olid tõd üks maa. Weel tõenäolisem on see ja tõendab eelmisi andmeid kui wõtta ära meri mõlema maailmajao wahel ja asetada tõrwu Euroopa-Aafrika rand Ameerika rannale. Siis on Skandinawia koos Krõõnimaaga, Island asetub põhjapoolsetesse lahtedesse, Inglismaa-Jirimaa on tõrwu New-Foundlandi ja New-Shottlandiga; ja imelik, Jirimaa mägestik läheb Alleghanis edasi. Põhja-Aafrika Marokkoga ekwaatorini ühineb Lõuna-Ameerika põhjapoolse osaga ja ka siin kandub Atlase mägestik Kordiljeeride üle. Maa osad tungiwad Mehhiko lahte, ja edasi lõunapoolse laieneb Brasilia Aafrika rannal Guinea lahte. Mõtleja inimene ei saa muud kui imestada; sest saari tol ajal kirja järele ei olnud. Muidugi mõista on praegu mõned tühjad kohad, sest aastatuhandete jooksul on sündinud uhtumise, purunemise ja maawärisemiste läbi mõndagi muutust. Aga üldpilt näitab, et maajaod on olnud tõd ühes.

Waatleme edasi loomariiki n. n. wanas ja uues maailmas; nii leiame neidsamu liike ja sugukondi, mis kinnitawad uuesti waremaid sühutumisi. Wõtame järgnewalt sisemered nagu Euroopas Wahemeri ja Kesk-Ameerikas sisemered Lääne-India piirkonnas, siis näitawad mõlemis iseäranis limulised, teod, wähid, merefilid

Bolliwia ja Peru indiaanlastest walmistatud igiwanana raidtuju hieroglyifidega.

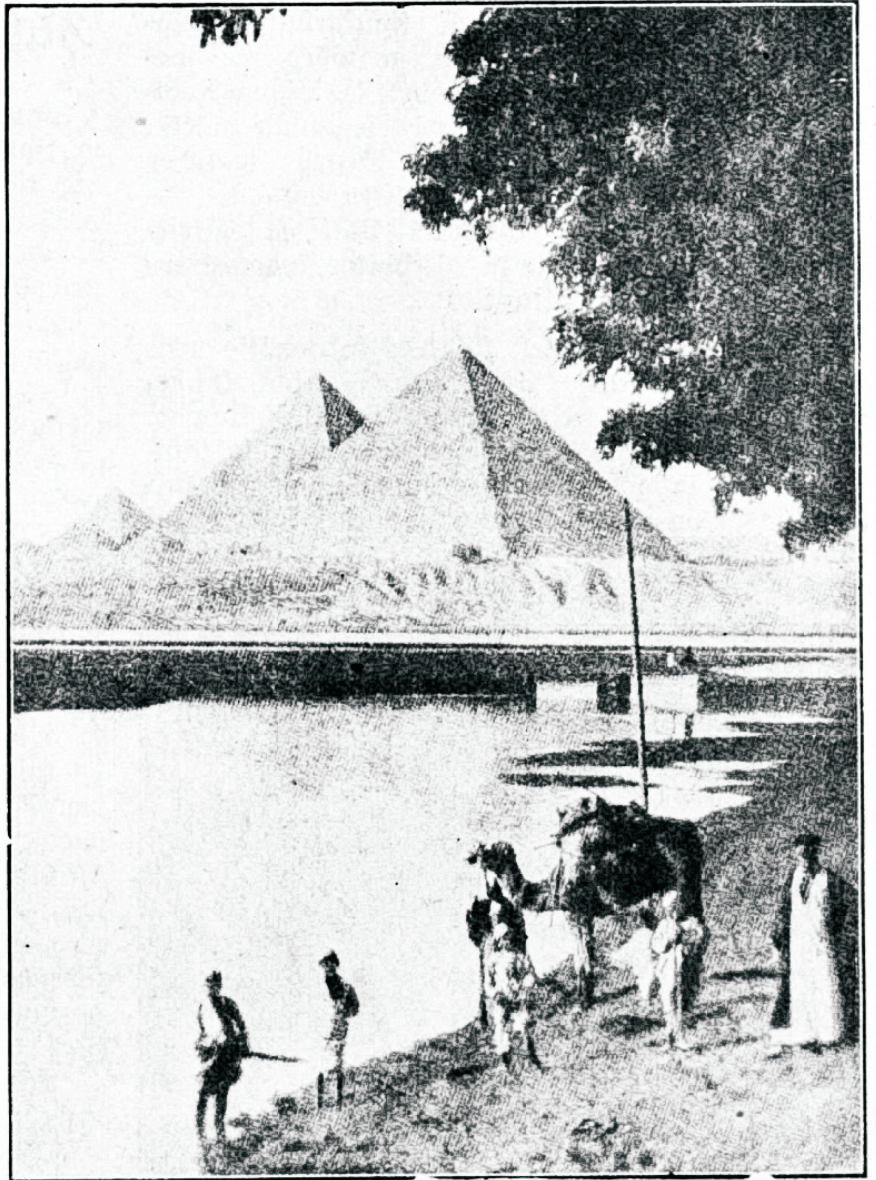
j. t. ühesugust sugukondlist kuuluvust, ja mõnikord need on eriteadlastelegi erinematud.

Maismaa loomad põhjapool Euroopas samuti Ameerikas nagu jääkaru, polaarrebased ja — jäneseid, ja edasi lõunapool ilves, põder, hunt, rebane, nugis, hirv, nirk, kobras, pühkli-härg j. t. erinewad waewalt üksteisest.

Raskem on juba määrata sugukondlisi wahetordi lõunapool. Siin peab loomateadlane olema ühtlasi paläontoloog (loomariigi minewiku uurija) ja siis ta wõib huwi tunda sarnaduste imestuswäärilise ühtekuuluvuse tõttu, kuigi mitte nii silmatorkawalt.

Ka taimed on needsamad. Islandi samblaist palmideni, magnolia-test tammedeni, tuused ja sõnajalad, rohi, kõrswili jne., üks tõit mis meile silma puutub, olgu Euroopa-Aafrika wõi Ameerika mandril, nad on igalpool ühe ja sama laiusekraadi all ühetaolised. Mõtleme iseäranis etwaatori piirkonna tülusele ja toredusele lehestiku ja õitega, mille kohal hõljub ja lendleb arwuta hulk kirjuid liblikaid ja linde otsetui liikuwaid lilli inimsilmale naudinguts.

Kus kaswawad loomad ja taimed, jääb ei puudu ka inimese loowat tööd, sest temalegi on siin samu elamiswõimalusi. Päämiselt paistab silma inimeõu ühtlus, kes elasid ja elawad praegugi 20. ja 40. laiusekraadi wahel. Kultuuris kõige arenenum rahwas wanal ajal olid egiptlased. Waatleme Niiluse oru muistsete elanite säilinud pilte ja wõrdleme neid Kesk-Ameerika wanade rahwaste omadega, kui palju ühtlust leiame jääb, seesama pruun nahawärv, sirge nina, wajunud otsaesine nina kohal, kogu pääworm, riietus ja weel muud, Egiptus ja Mehhiko asuwad ühel ja samal laiustkraadil. Kui nüüd inimesed on ühesugused wõi sarnased, siis wõime oodata, ei ka nende tööd on ühesugused, ja just nende mõlema rahwa juures on imestaw enam kui imelik. Ainult Egiptuses ja Mehhikos on püramiidid, muidu mitte kusti mujal maateral. Kes ei mõtleks sellele ehitusmeistrite wäljädppesele, kui wõrdelda püramiite Kairo lähedal Gisch küla juures põhjapool Mehhiko linna olewate püramiididega. Suur sarnadus, peaaegu wõib öelda samasus, on püramiidil wälja laewatud trepiastmetega Teotihuacaniist ja astmelisel püramiidil Suktodast warao

Egiptuse püramiidid, milleste sarnased asuwad ka Mehhikos, Ameerikas. See näib tõendawat samuti, et need maajaod on tuulunud tord ühte.

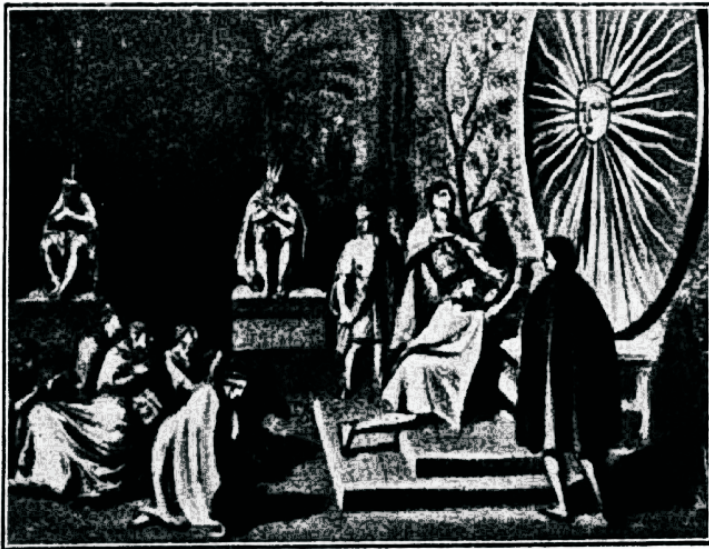
Zosez hauaga. Wõi kes ei imesta üllatusest, kui wõrdelda sissetäitu templise Karnaki juures (Thebenis) samasuguste wärawatega Tiohuanacos Boliwias. Quirigua waretelt Guatemalas leiti jumalate wõi kuningate pilte, ja wanas Egiptuses on olnud neidsamu; siin leiame neid wana Babiloni ajani. (Waata: Amerikanische Altertümer, Meyersi Lexikonis.)

Me lähetsime liig kaugele ja wäljaspoole meie teemi piire, kui ette tuua tõiki wõrdluspunkte, kui meelitaw ja rõõmustaw see loow töö ka ei oleks. Tahaksin ainult weel tähelepanu juhtida püramiidile Kochikalkos, Mehhikos, ja hirogliifkirjale ühes templis Copanis Honduras. Et indianlaste komantscha-keeles päälikut nime-tatakse „parawo“ ja egiptlaste päälikut ehk kuningat „warao“, on samuti huwitaw ja ei tule tähele panemata jätta.

Uga ka Põhja-Euroopal ja Ameerikal on

ühtlusi. Waatleme ilustusi tigutarbilt Põhja-Umeerika muinsusesemetena ja võrdleme joonistusega kaljule Bata Brastadt'is Euna-Rootsis, siis leiame mõlemates päitejumala märki: päitefetetas rattakodaratega. Sellest igatahes moodustati rist ja võeti kristlikku usu üle. — Ja kes oli Egiptuse jumalus? Päite ja päitefektus, ja seesama oli ka Mehhitos, nagu tõendab säälne wana kultuur.

Teeme lõpuks weel lühitese toltuwõtte meie waatluse tulemusist, ja nii selgub: Maa, inimesed, loomad, taimed, kultuur ja ust ühtuvad. Maad on seisnud otsekoheses ühenduses ja läbitaimises, ja siis lahutas Jumala wägew käsi maad ja mered, wõib-olla samal põhjusel kui weeuputuski, mida järeltab meie tundmine.

Peru intab ohwerdatwad päitese kujule.

Päitefetumarmardamine, mis wanas maailmas üldiselt moets olnud, on ka omane olnud uue maailma, Umeerika, ürgelanite seas.

Weel üks pilt Austraaliale tema terawate maaribadega ja kurrutustele Indias pakub meile imelise pildi, mis kutsub esile samad mõtted tõikwõimsast Jumalast. Üks sawitahwel wälja kaewatud Eufraati piirkonnas näib sellele tähelepanu juhtiwat. Sääl on lugeda: „Nälg, raste aeg ja wiletus järgnes sellele, nagu oleks olnud weeuputus endise jarnane.“

Piibli usklik wõib alati täie teadmise ja usaldusega öelda Jumala sõna põhjal: Imelised on Looja tööd!

Dr. H. F e l d m a n n.

Maailmaaeg loomisnädalas.

Kui Jumal rääkis loomisjõnu, ei wäljendanud ta ainult täis- ja kaashääliluid, waid palju enam kutsuti esile wõnkumisi, tekitati laineliikumisi ja kutsuti tegewusse loodusjõude. Jumalik tegemine polnud töötamine ega käsitöö, waid see oli loomine, jõudude ja wägede lahtipäästmine, mis tegutsewad edasi. Need päästetud jõud on ka praegu tegewad ja kannawad eneses tõestumise jama püüet kui alguses. Seega pole maailma loomine teataval määral ka ühefordne jumalategu, waid rohkem teugu, mis püüab kestwa kordumise poole. Maailmaloomine on selle järele norm, mille järele Jumala jõud mõjuwad edasi. Samuti nagu wetteheidetud kivist tekiwad laineliigutused, mis tõmbawad ifka suuremad ringid, kuid mis on wälja läinud kõik ühest ja samast põhjustest, samuti moodustab maailmasündmustik ringid, mis on läinud wälja esimesest loomise tõukest.

Nii on tajutaw, et loomisnädalat wõib waadelda kui kogu maailmaaja mõttekuju. Piibli ajaarwamise järele on maailm olemas juba umbes 6000 aastat. Wõrdlus iikfite loomispäewade ja ajaloo iikfite aastatuhandete wahel wiib imestamiswäärsele ühtesattumisele. Et aastatuhanded wõiwad peegelduda wastu iikfites päewades, sellele tähendab Peetrus waikselt, kui ta ütleb, et Issanda juures on üks päew kui tuhat aastat. 2. Peetr. 3, 8.

Nii lõi Jumal esimesel päewal walguse ja tegi wahel walguse ja pimeduse wahel. Samal wiisil lõi Jumal aja algusel esile walguseriigi, milles kõik oli hea ja täielik. Aga ühtlasi tuli sinna ka kuri. Inimene langes pattu ja sellega ka pimedusse. Kuidas Jumal aga lahutas walguse pimedusest, nõnda on ta lahutanud ka hea kurjast. Kirjutatud on: „Ja ma tahan wihawaenu tõsta sinu ja naise wahel, ja sinu seemne ja tema seemne wahel. Seesama peab ju pea rõhuma ja sina wõtad temale kanna rõhuda.“ 1. Moosese 3, 15. See seatud wihawaen naise ja mao, Kristuse ja saatanaga, walguse ja pimeduse wahel on olnud ja on ka tänase päewani samuti nagu walgus ja pimedus selle tunnini pole leidnud lepitust. Kainis ja Nabelis, samuti ka nende järeltulijais tunneme ära nende mõlema wõimu esindajad. Kain esindas maailma ja kurja lapsi. Nabel aga on Jumala ja hea laste mõttekuju.

Teisel päewal lõi Jumal taewa lootuse, wõlwi, firmamendi, selle, mida meie tunneme oma üle taewana ja mida nimetame taewaks. See sündis selle läbi, et Jumal lahutas weed iiksteisest wiisil, kus maapinnal asuwad weehulgad kerkisid ja pilwe kujul tõusid kõrgusesse. Midagi jarnast sündis maailmaga teisel aastatuhandel. Selle aastatuhande keskkel oli inimeste tigidus tõusnud juba oma haripunktile ja Jumal pidas tarwiliseks inimeste kao-

tamise maa pealt. Nii lastis ta tulla weeputuse ja seega maa ümbritseti jällegi weega. Aga kui sarnasel teel kurjad olid häwitatud ja ainult õiglane Noa oma perekonnaga oli järele jäänud, tõusid weehulgad jällegi taewa poole, ja seega sündis midagi sarnast sellele, mis oli sündinud teisel loomispäeval. Uuendus oli leidnud aset, nähtavale olid tulnud uus taewas ja uuendatud maa. Uued inimesed elasid kindlal maal.

Kolmandal päeval korraldas Jumal wee ja maa juhte maapinnal. Tõkkis meri; kuiw tuli nähtavale. Nii on ka meie maailma kolmas aastatuhat ajajärf, milles ajaloo algus tuleb nähtavale ürgaja pimedusest. Samuti nagu kolmandal päeval kuiw maa hakkas tulema esile weest, nii algavad kolmandal aastatuhandel ajaloo algused. Kõik, mis on enne seda, on ähmane, udune ja tume. Nagu Jumal kolmandal päeval lahutas kuiwa weest, nii on ta kolmandal aastatuhandel wõtnud ette lahutuse ka Iisraeli ja paganate wahel. Sel ajal walis Jumal Abraami, Iisaki ja Jakobi ja lõi seeläbi erilise rahwa. Selle aastatuhande keskelt astus illes Mooses ja wiis rahwa wälja Egiptusest. Joosua wiis selle siis edasi tootatud maale. Nii elas Iisrael nüüd eraldatuna kõigest paganaiht erilisel maal, samuti nagu kuiw maa oli eraldatud weest. Kolmas päew tõi esile rohud, mis kannawad seemet ja puud, mis wilja kannawad. Nii pidi ka Iisrael tooma oma wilja ja saama maailmale õnnistuseks.

Erilise seisukoha wõtab oma alla neljas päew loomisjutustuses. Sel päeval loodi päike, kuu ja taewatähed. See on taewawalgukehade päew, mis ainult ei eralda päewa ja ööd, waid ka pidid määrama märke, aegu, päewi ja aastaid. Samuti oli ka neljas aastatuhat walgustuse aastatuhat. Neljanda aastatuhande algul walitseb Iisraelis Saawet ja rahwas on oma wõimu kõrgusel. Neljanda aastatuhande lõpul elas Kristus, Saaweti poeg, kuulutas tõde ja tegi oma tegusid. Tema tuli kui maailma walgus, kui õiguse päike. Tema walgus on ületamatu. Selle aastatuhande keskelt elasid, õpetasid ja tegutsesid prohwetid. Kõige heledam walgus, mis kunagi on ilmunud inimlastele, on pärit sellest ajast. Kõige suuremad tõed, mida wõib kuulutada, leiame pühakirja raamatutest, mis peaaegu kõik (wäljaarwatud Moosese raamatud) on pärit sellest ajast. Need õpetawad meid wahet tegema walguse ja pimeduse wahel, need annawad märke, määrawad aegu, päewi ja aastaid. Ainult nende läbi wõime tunda, kuhu oleme jõudnud aja woolus. Kes heidab ära nende walgustajate walguse, rändab pimeduses.

Nende õigete taewawalguسته kõrwal on samal ajal ilmunud ka paljud eksituled: Buddha, Konfucius, Laotji, Zarathustra ja paljud teised. Ka oli jee aeg Kreekamaa tarkuse aeg. Ka täna weel uuritakse nende meeste raamatuid agarusega. Aga

nemad ei wõi ületada ega küünida jelleni, mida on õpetanud Kristus, prohwetid ja apostlid. Suuremaid tõdesid, kui nemad on meile jätnud, pole wististi mitte. Nii nagu neljandal päewal loodud walgused walgustawad meie füüsilist maailma, nii walgustawad neljandal aastatuhandel illestõusnud jumalikud suurused waimlist maailma.

Wiendal loomispäewal tuli nähtavale kõrgem elu. Ohu- ja weeloomad kutsuti olemasolku. Nii pidi ka wiies aastatuhat olema kõrgema jumaliku elu aastatuhat. Ja tegelikult on ristiusu tekkimise ja lewitamise läbi tulnud maailma uus eluwool. Wäljaspool kahtlust on, et waatamata warasele ristiusust taganemisele, toodi inimkonnale siiski jumaliku õnnistust ja kõrgemat elu.

Kuues päew tõi imetajate loomade ja inimeje loomise. Inimene oli Jumala kõige wiimaseim ja kõrgem loomistöö. Tema on loodud Jumala näo järele ja temale oli määratud heita maa oma alla ja walitseda seda. Inimene pidi olema kuninga. Inimese loomisega leidsid Jumala tööd oma lõpu. Nii on ka kuues aastatuhat kõigi Jumala tööde lõpetamise aeg. Sel ajal peab inimkond leidma oma kõrgeima awalduse. Inimest peab uuesti loodama Jumala näo järele, tema peab olema õige, tõeline walitseja, mitte ainult walitseja loomade ja looduse üle, waid kõige pealt walitseja patu üle. Õige, jumalik inimene saawutab ja peab saawutama selle sihi. Ja kui see on sündinud ja Jumal on loonud omale rahwa oma näo järele, on lõpetatud Jumala saladus.

Aeg, mil meie elame, on jumaliku saladuse lõpetamise aeg. See sarnaneb püha eelpäewale, mil lõpetatakse kõik maised tööd ja aset leiab ettevalmistus hingamispäewale. Ja nagu eelpäewa on wirga tegemise aeg, kiiruse ja rutu aeg, nii on ka meie praegune aeg üldise ettevalmistuse ja suure rutu aeg. Meie päewade jaoks on hoitud suurimate asjade leiutamine ja tundmatute saladuste awastamine. See kõik kokku toob maailmaaja ja Jumala tegemise lõpetamise sel ajal, samuti nagu kuwendal loomispäewal lõpetati kõik Jumala tööd.

Seitsmes päew, Jumala hingamispäew, on igawiku mõttekuju. Nii nagu Jumala loomistöö lõpeb hingamispäewa rahuga, nii peab ka jee maailma aeg suubuma igawikku. Hingamispäewarahuta oleks loomistöö jäänud natukene ebatäiuslikuks ja nii oleks ka kogu maailmasündmustik ebatäiuslik ja mõtetu kui ta ei suubuks igawikku ja jumalarahusse. Waheldus walguse ja pimeduse wahel peab lakkama, lõpp peab tulema wõitlusele hea ja kurja wahel, maal peab rõhutama pea ja naise seeme peab tulema esile wõitjana. Sõda peab wahelduma rahu ja koostöelaga, päewatöö hingamispäewarahuga ja maailma aeg igawikuga. Sellest on iga üksik nädal alati tagasitulew mõttekuju.

Adolf Wegner.

See, millel jõutakse sihile.

Sige õndsuse kindlus on jüdametunnistuse ja jüdametarmiduse. Õndsuse küsimus on liig tähtis, et olla selles mureta või jätta jeda teiste järelemõtlemise hooleks. Uju uuendamises, nagu kõigis teistes usuliikumistes, näitab end juure küsimuse lõkkele löömine: „Mis ma pean tegema, et ma õndsaks saaksin?“, millele järgnes vastus: „Uju Issanda Jeesuse Kristuse siise!“

Evangeelium näitab oma mõjus, et tema siisu pole siit maailmast. See alandab ja tõstab, surub alla ja lohutab, manitseb ja karistab samal ajal. Selles, et ta saladuslikul viisil toob meile lähedale meie kadunudoleku äratundmise, alandab ta meid, et meid peale jeda usu läbi wiia Jumala laste üleva vabaduse juure. Nii sai evangeelium Kristusest juureks jumalajõuks, milles leidis väljendust maailma õnnistus. Ühelt poolt näitab ta meile meie hukasoleku suurus ja teiselt poolt vahendit, mis sai vajalikuks meie lunastamiseks. Meie usk sellesse Jumala õnnistusteosse nõuab kindlust.

Millele põhjeneb see kindlus?

Mõned vastavad jeda küsimust kiriku autoriteediga. Kuid ajalugu näitab, et iga asutus on alati inimlik ja sellepärast ei või olla efektiivne. Sellepärast ei või see ega ka mingi teine usuihing kujundada meie usukindluse alust. Issegi algkogudus koosnes ekslikkudest inimestest, jeda Issand tarvitas evangeeliumi laialilaotamiseks; kuid selle aja tähelepanelik uurimine tõendab meile, kui mittemeti lahkuminevad olid nende arvamised ja kui inimlik oli sagedasti nende tegemine ja talitamine, isegi kõige tähtsamates küsimustes. Nii oli see ja nii jääb see alati, nii et siin peab jätma välja inimautoriteedi ja inimtaruse.

Kuid astume sammu algkoguduse juure. Selle taga seisab Kiri, Püha Kiri. Kas meie usk ja usukindlus põhjeneb sellele? Kuid ja, siis kui palju? Kas pole ka see inimjaamutus kirjutatud ja koostatud inimeste poolt? Piibliga on samuti, nagu asjaga, millest ta jutustab, et Jeesus Kristus on selle A ja D. Jeesus ligines inimkonnale kui inimesepoeg inimriietuses, et nii ühenduslikuna taeva ja maa vahel lorida seada katkestatud armastusfidemeid. Kas ei tungitud just tema sulasefuju vastu? Nii siis inimliku poole vastu, mis ei ilmutanud ei fuju ega ilu. Sellepärast pilgati, vihati ja löödi teda risti tema nõudega olla Jumala Poeg. Nii siis ka Sõna. Inimliku külje poolest ollakse sellele waenuline, muidugi nende poolt, kes ei tunne selles waimu, mis kantuna inimsõnast annab meile teada õnnistusest Kristuses. Siin leiame Jumala igawest otstust ilmutatuna. Wanas Testamendis on tähendatud

tulewale Lunastajale ja Uues kuuleme rõõmsat jõnumet tema tulemisest, kannatusest, surmast ja ülestõusmisest, seega Wana Testamendi täitumisest. Aga mis siis kui selles, mis on inspireeritud Jumala waimust, näitawad end inimlikud puudused, millede vastu effiks arwustaw mõistus? Kas wiskakime siis oma lootused üle parda?

Siin seisame küsimuste ees, mis annawad meile mõelda! Kas kirjatäht, kirjutatud sõna on meie wiimane usualus? Ei, meie usk pole kirjatähtedes, waid a s j a s, millest ta jutustab. Sest „kirjatäht surwab, aga waim teeb elawaks“. Uhi aga, millest jutustab sõna, on meie Õnnistegija isikus. Meie usume temasse mitte sellepärast, et Kiri temasst teatab, waid ümberpöördukt: tema pärast usume meie Kirja. See usk ei tohi olla ainult ajalooline, waid ta peab olema usuline. Ajaloolised tõed saawad meile tõeks teistel teedel kui usulised. Wiimased on põhjendatud seesmisele kogemusele. Nii on meie usk küll usk Kirja, aga mitte ainult sellesse, waid ka õnnistuse tõijasjadesse, milledest ta jutustab. Selle asjaolu walguses ei või üksikute kirjutajate sõnasõda või kujutuswiisi wapustada ega ebasoodsalt mõjutada meie usu seisukohta. Efimejel kristlaskonnal polnud arwamiste lahkuminekuid piibli ühe või teise raamatu või peatüki ehtjuse või mitteehtjuse kohta. Ja jeda just sellepärast, kuna Jumala õnnistustegu, nagu ta awaldus Kristuses, oli neile wägewaks seesmiseks elamuseks, millele anti jõudu weel apostlite ja Püha Waimu tunnistuste läbi.

Evangeeliumi kirjutajad polnud kirjutusmeediumid. Ka ei leidnud nad taewakirju, nagu Josef Smith, mormoonide apostel. Issgiüks neist jutustab tõiasju ja Jeesuse elu omal wiisil ja oma arusaamise järele. Wägew mulje, mis meil on nende tõiasjade lugemisel, on neis enestes ja nende väljenduse ja koostamise täiesti fundimatus loomulikkuses. Millest meile jutustatakse, see on püha asi. Sellepärast mõisid jeda seesmiselt wõtta vastu ainult pühad mehed ja anda edasi pühades elawa waimu abiga. Waim teeb sellele kõik elawaks, kes lasseb end itka juhtida sellest waimust ja kummardab selle ees. Kus on Issanda waim, seal on ka wabadus — wabadus ka sõnade tarwitamises!

Nii ei tunnud ka apostlid end seotuna tähtedega, kui nad kõnedes toetusid Wanale Testamendile. Enamikul juhtudel fiteerisid nad wabalt siisu järele. Neil oli tegu tuumaga, asjaga, aga mitte tähtedega. Selle suure ülesande juures, mille ette nad olid astunud, oli neist täiesti eemal wäiklane sõnasõda ja inimarwamised.

Wapustamata ja kindel on õnnistusloo tõiasja, nagu meie leiame jeda Kirjast. See on, mis teeb meile Kirja nii wäärtuslikuks. Ta teeb meid kindlaks meie usus. See on ka põhjus, mispärast

Jumala waenlased alati siit on alanud oma mahategemat arvustust, et siit wapustada ja tõsta teljelt usu maailma. Meie tänane Jumalat tema imelise sõna eest, milles meie võime saada kindlaks oma usus. Jeesuse ajalugu on maailma luuastamise ajalugu. Tema maie elu tõsiasti on meile seesmiseks kindluseks. Usk põhjeneb nii siis moraalil ja seesmise elu weendumusel. Jeesuse elu ja tema sõnade õpetused tõestuvad ka meie elus tõsiastadena ja just sellepärast moodustavad nad aluse tõe seesmisele weendumusele.

Kuidas ja mil wiisil meie saame kindlaks neis asjaoludes, waatame edaspidisel käigul.

Evangeeliumi kuulutamine on jumalatahteline tee nende tõsiastjade inimestele lähemale toomiseks. Seameelega tarwitame prohwetlikku sõna Kristuses oma usufindluse ja õnnistuse tõsiastjade tõendusjõuliseks tegemiseks. Aga kuidas võime tõendada usku? Kuidas võime meie panna vastu uskmatusse wäidetele ja kõrvaldada teisi tarkustusi, kuid usufindlust ei muretseta tõenduste läbi. Usk pole tõendamise wili, waid Piha Waimu mõjutus, mis mõjutab meie südamit ja loob seesmise kogemuse. Kui usk oleks mõistuse wõit tõenduste läbi, siis oleks ta seesmise wäartujeta. Kuid see on kõrge kõlbline tegu, tegu, mida Jumal arwestab õigluse kasuks, nagu ta tegi jeda Abraami juures. Meie näeme jeda ka kurjategija juures ristil, kelle usku tema surmatunnil surew Jumalapoeg tasus sõnadega: „Tõesti, mina ütlen sulle täna: Sina pead minuga paradiisis olema.“ Usus ei räägi mõistus, waid südametunnistus ja süda. Mõistusepärane äratundmine, mis ei puuduta hinge, ei wii jumaliku jõu allikate juure ja ei wõi sellepärast tuua esile inimisüdametunnistuse uuendamist. Usuteaduse professoril, kes käsitab õnnistusajalugu puht ajalooliselt, pole waja, et ta oma südametunnistuses oleks wõtnud seisukoha selle asja kohta. Alles kui kogu inimene saab sellest aru ja südametunnistus ärkab, et seada inimest isiklikku suhtesse asjaga, siis alles tekib see, mida nimetame usuks ja mis wiib seesmisele kindlusele. Meie waatleme jeda weel teiselt poolt.

Suna usk on tõestumine meeleliselt mittetajutawast, peame nägema temas teataval määral wärawat, mis nähtawast maailmast wiib nägematusse maailma. Sellest maailmast, milles meie elame, teame ainult sellepärast, et meie oleme sündinud sellesse. Alles aegamööda, jamm-jammult, hakkame ära tundma ja üles leidma; hakkame eraldama end ümbritsewast maailmast, millega astume ühendusesse. Täpselt samuti võime meie usu-maailmast teada ainult siis, kui meie oleme sündinud sellesse. See on jällesündimine, millest Jeesus kõneles: „Kui keegi ei jünni uuesti (sõna-sõnalt: ülewast), ei wõi tema mitte Jumala riiki näha.“ Ususüünd on seesmise elamuse wäljendus, jumalikkude jõudude woolamine inimese siiseilma, millest Mikodemus ei mõistnud palju ja mis mõistusinimesele tema tarkusega jääb igawejeks mõistatuseks. Nii saab tõeline usk

seesmiseks kogemuseks, tõsiastjaks, mille läbi seesmine inimene seesmise nägemisega, seesmise kuulmise ja uue aimamata seesmise tunnetamisega astub J g a w e s e uude maailma. Sama kindlad kui meile on selle maailma asjad, sama kindlad on usklikule waimlise maailma riigi asjad, kus meie elame usu elu. Sama hästi kui meie saame teada selle maailma asju, saame teada ka teise omaid, ainult selle wahega, kui palju on teise maailma seadused erinewad selle maailma omadest.

Nii elab usklik waitsetel tajast usu elu, millest ta wõtab jõudu, mis wiib ta wõidule wõitluses patuga. Sellel teel jõuame usu kindlusele.

Teine küsimus, millega tahame teha tegemist, on: kas on olemas wastolu teaduse ja usu wahel? Õpetlased on ifka jälle kannud selle eest hoolt, et luua siin ülepääsemata wastandit ja tõendada mõlemate leppimatust. Kuid siin ei ole wastuwaidlust. Kui usk on „nende astjade märguandmine, mis ei nähta“, nagu wäljendab end Gebrea kirja kirjutaja, nii on ta ainult „teadmine“ teisel alal; alal, milles mõistus oma loogika seaduste ja oma inimliku piiratuoleku läbi ei saa enam järgneda. Meie usu kindelolek pole wähem määr teistest kindelolekutest, waid on nende teine laad. See ei teki meele tõestamise teel, waid Jumala armu teel Piha Waimu kaastegemuse läbi. Kas meie oleme kindlad Jumala olemasolus? Meie võime tunda suuremat kindlust ja siiski ei wõi meie puht wäliste wahenditega teaduslikul teel tõendada jeda mõistusele. Edasi oleme kindlad selles, et Kristus suri ristil meie eest ja kustutas ka meie patu süü. Samuti teame, et meile isiklikult on patud antud andeks. Kuid seletada ja tõendada jeda meie ei saa. Kuid meie süda ütleb jeda meile — meie südametunnistus hüüab meile jeda vastu ja meie südametunnistus rahu ja Piha Waimu tunnistus ütlewad meile jeda. Meie teadmine on usu teadmine. Usk tiuwustab waimu ja tõstab ta sinna maailma et ta kodumeks seal. Nii on „meie elu (juba) taewas“, olgugi, et meie elame patu maailmas. Kuid meie peame maha tõmbama ja maha jätma selle maailma waimu, oma enese mõtlemise ja meie patuse arvustuse Jumala armastuse üle meie vastu. See maksab ka iga määra kohta, millega meie siin oleme harjunud, sest waimu maailmal on oma enese seadused, ja muidu ei tunneks meie end õieti ja efektiivsime. Waimulisi asju peab korraldama waimuliselt. Astume aga selle mõõduga astjade juure, mida Jeesus ise on annud meile kätte, siis õpime tundma tõde, mis teeb meid wabaks. Jeesus õpetas meid: „Endjad on need, kes puhtad südamest, sest nemad peawad Jumalat nägema.“ Sellepärast ei wõi uskmatus, mis enamasti feltjib lihaliku meelelaadiga, kunagi mõista ega tungida neisse saladustesse. „Meile on aga Jumal ilmutanud jeda oma waimu läbi; sest waim uurib kõik asjad läbi, ka Jumaluse sügawused.“

Kõige suuremad waimufangelased olid need, kes

aitasid ewangeeliumi mõidule, nagu jutustab Kirri. Muudugi, haritute maailm tungis ägedalt kallale sõnale ristist. See sai juutidele pahanduseks — freeklastele rumaluseks. Paulus oma terava mõistusega ja põhjaliku haridusega omaaja teadustes, pani õpetlastelinnas Ateenas need sõjariistad Sumala asja teenistusse. Tema kaheldaw tagajärg näitab meile, et ewangeelium ei kannata wälja mingit muud tõendamist kui iseennast. „Kes on tõe fees, see kuulub minu häält.“

Müüid mõidakse arvata, et usk, kuna ta kaaluwalt pöörab jiidame poole, on mingi tunnete liik, millel enam või vähem on tegemist iga ühiku temperamendi või iseloomuga. See on tõsi. Tugewa tundeeluga inimesed kalduvad kergesti usulisele mõtlemisele, kuid teiselt poolt on hädasoht selles, et usku alawääristatakse tundeasjaks. Kui usk oleks tunne ja oleneks inimese loomusest, siis Jumal poleks võinud teha seda meie õndsuse aluseks. Siis oleks ta kaheldaw pärandus nende käes, kes waimlikes waejusjes ja puudulises mõtlemiswõimes püüawad päästa end paremasse maailma, oma wõimetusse tõttu kinnitada end selles maailmas. See oleks aga sama, kui armastuse Jumalale anda teatud meelewalgus oma usklike wäljawalikus ja usklike ühiskond wiia alla mitteteadjate ühinguks. Usk pole wastolu teadmisele. Wastuotsja, usk on kõrgem teadmine, mida siin maailmas peaks mõistatama ja tarwitatama üle teiste. Kuid kõik meie teadmine fogu uuema aja edujammudega ei keela meid uskumast Jumalasse. Kõik, mida meie teame temast, tema armust ja halastusest, teame jellepärast, et meie seda usume. Areeneda selles äratundmiselt äratundmisele — on uskliku inimese eesõigus.

Selles, et meie usume, kasvab meie wõime mõelda Jumala mõtteid ja mõista temast ilmutatud tõdesid. Need kõik on jeesmise elu asjad, mida meie teame kogemuse läbi ja siin on seletus weendumise imelisele jõule Jumala meeste läbi, mida nad avaldasid ewangeeliumi teenistuses. Mis on siis usk? Kõlbline jõud — kõlbline tegu, mis on kutsutud esile jeesmise ühenduse läbi kõrgema, parema maailmaga.

B. Stöcker.

Moodne ilmatwaade ja selle mõju.

W. Sjöön.

Jumalastwõõrdumine ja usuaenulikkus tõmbab praegusajal ikka suuremaid ringe. Uskmatus on juba astunud wälja oma passiwsest seisukohast ja läinud üle pealetungile. Seal ei tohi waitida ka jumalauflik, kui on tarwis kaitsta usku Jumalasse ja sellega seotud põhimõtteid. Warustatuna jumaliku sõjawarustusega, võib ta lohutatult astuda mõitluswäljale.

Moodne uskmatus wiib tagasi Prantsuse rewolutsiooni juure. 7. nov. 1793. a. seadusega tunnistas prantsuse konwent kaotatuks Jumala ja kristliku usundi. Selle aseainena seati sisse inim-mõistus ja kuulutati ta meiks jumaluseks. Jumalast äralangemine ei piirdunud Prantsusmaaga, waid lewines kiirelt ja omandas peagi wõimsa ulatuse. Mõjutatuna prantsuse ratsionalismist on saksa filosoofiad põhjendanud uskmatusi teaduslikult ja walmistanud temale teed maailmarändamiseks. Kant mõttis esimesena üles prantsuse jumalalalgajate ideed ja oma spekulatiwse tarkuse läbi seadis Jumala asemele autonoomse igimese, kui iseendale seadust andwa isanda. Kirjasõna: „Et nad ennast targaks pidasid, on nad narrisid saanud“ leiab siin tabawat tarwitamist. Nõndanimetatud mõistusust on käiesti walesti mõistnud inimese loomust. Prantsuse rewolutsioonis tuli Kanti autonoomne inimene nähtawale kui hirmus werejanuline loom. Sellest päewast saadik on inimesed langenud weel sügawamini kuristikku ja sellele järgnenud lagunemistähtsustesse. Paljukiidetud moraal ilma Jumalata lasub jälestawatesse kuritegudesse, hiigla pettustegudesse ja inimkonna üldisesse kombelisesse langusse. Jumalata inimene on kaunistatud barbaar ja walmis igale kurjale teole. Jumalatus toidab toorest egoismi. Poliitilisel waatepiiril tõuseb ahwardawalt jumalastwõõrdunud miljonite wiirastus, kes oma enese mõistuse järele — ratsionaalselt ja radikaalselt — rüüstas kätega tahawad maa peal tõestada jumalalalgajatest kawatjetud ideaalkriiki.

Edasi on uskmatus loomulikult tagajärjeks ebauskuude ja moodsa fetišismi kohutaw tõus. Nädalaleht „Glusam tulewik“ kirjutas 7. det. 1932. a.: „See on märgiks ebausklitluses wõoludes walgustatud moodjas inimeses, kui praegu teatawates ringides kuulub juba peaaegu hea tooni juure omada nõndanimetatud maskotti, teatud liiki fetiši (puujumalat), mille omamisega on ebausklitlik arwamise järele seotud õnn elus ja mitmesugustes ettemõtetes kutsu alal. Nende hulka kuuluvad enamasti ka riideist nukud autode tagaakendel. Loomulikult on mängijate juures eriti armastatud õnnefetišid. Deauville mängukastiinos võib peasaali rohelistel laual näha mängijate kõrwal iseäralisi esemeid: hobuseraudu, täistopitud sijalikke ja teisi roomajaid. Iseäraliste fetišide hulka kuuluvad ka juuksetutid, aukudega rahad, esewandiharjased, tiigrihambad jne. Siin tõdenevad luuletaja Geibeli sõnad:

Usk, millele uske sulete,
Ebausuna akna kaudu leiab tee,
Ajate ära Jumala
Asemel wiirastused astuwad.

Meie päewade kasvaw uskmatus ja eausk fogu oma mõjuga kannab lõpu iseloomu. Saabunud on wiimaste päewade hirmsad ajad, milledest jutustab pühakiri: „Aga see olgu sulle teada, et

viimil päewil hirmsad ajad peawad olema. Sest siis on inimesi, kes iseenestest palju lugu peawad, kes rahaahned, hooplikud, suurelised, teotajad, wänemate sõna põlgajad, tänamata, p i i h i t s e m a t a on, kes omaksid ei armasta, lepitusriffujad, laitjad, prassijad, waljud, kes head ei armasta, petijed äraandjad, kes on äkitse meelega, uhked, kes liha himusid enam armastawad kui Jumalat, kellel on jumalakartuse nägu, aga selle wäe salgawad nemad ära." (2. Tim. 3, 1—5). On inimestataw, kui täpselt apostel on joonistanud meie aja pildi.

Kõlbluse languses on palju süüid mõistusuful, nõndanimetatud walgustamisel. Ustmatu filosoofia on liikunud kõrwale Jumala seaduse, ei tunnista pattu selle loomu järele, ja seletab patukahetsemise mõttetuks ja palwe otstarbetuks. Ülikoolide professorid õpetawad, et „ebakombeline tegutsemine pole midagi muud, kui seltskonnas walitsewa waate wastupidine käsitlemine.“ Sel wiisil on häwitatud rahwa südametust usku ja Jumala seadust patu mõõdupuuna. Moodne walgustamine mõjub häwitawalt. Suur selgitus walgustamise waimus sünnib täna meelearanduse ja kohtusõnumi kuulutamise läbi: „Kartke Jumalat, ja andke temale au, sest et tema kohtu tund on tulnud; ja kummardage jeda, kes on teinud taewa ja maa ja mere ja wee allikad.“ (Nlm. 14, 7.) Meelearandus patu üle ja ümberpööramine Jumala ja tema seaduse juure wiivad tõelise puhtuse ja wabaduse kõrgustele ja wõimaldawad rahwale wäärikalt maailmakohustus seismist. Süda neile, kes paneb sellele manitusele wastu. Kirwes on juba pandud puu juurtele. „Sest waata, päew tuleb, mis põleb kui ahi ja kõik uhked, ja kõik, kes hõelata tööd teewad, peawad olema kui kõrs; ja päew, mis tuleb, kõrwetab neid ära.“ Malakia 3, 19.

Algristiust.

(Järg „M. A.“ nr. 5, lht. 73.)

Kui wähe on praegu kristlasi, kellel on jarnane seisukoht kümne käsu ees!

Kui wäga hoolitseti esimesel sajandil Jeesuse õpetuse ja kogu pühakirja puhtuses ja põltsimatuses hoidmise eest, selgub järgmistest kirja kohtadest: „Nõnda kui ma sind olen manitsenud, et sa pidid Ewefuse linna jääma, kui mina Makedoonia maale läksin, nõnda manitsen mina taas, et sa mõningaid pead käskima, et nemad muid õpetusi ei õpeta, ega tähele ei pane tühje juttusid, ega ilma-määraramata suguwõjade ülesarwamist, sest need saadawad enam küsimusi, kui Jumala parandamist, mis usu sees on. Sest käskimise ots on armastus puhtast südamest, ja heast südametunnistusest ja usu, mis ep ole salalik; neist on mõningad ära taganenud ja kõrwale pööranud tühja kõne poole.“ 1. Tim. 1, 3—6. „Kui keegi teist

õpetust õpetab, ja ei hoia meie Issanda Jeesuse Kristuse terwe sõnade poole, ega see õpetuse poole, mis jaadab heaga Jumalat kartma, see on uhke ja ei tea ühtegi, waid on hull küsimistega ja sõnariidlemistega; neist tõuseb kadetus, riid, teotamised, kurjad mõtlemised“. 1. Tim. 6, 3. 4. „Sgauhel, kes üle astub ja ei jää mitte Kristuse õpetuse sisse, sel ei ole Jumalat; kes Kristuse õpetuse sisse jääb, selinatse on nii hästi Sja kui Pöeg. Kui keegi teie juure tuleb ja ei too enesega jeda õpetust, jeda ärge mõtke oma majasse ja ärge ütolge tema wastu: Tere“. 2. Joh. 1, 9. 10.

Lajeme siin uuesti Arnoldi tunnistada, kui kõrgelt esimesed kristlased hindasid piibi kirju:

„Nende õnnistegija sõnad olid nende juhtnõõriks kõiges; sellele lootsid nad sõbra ja waenlase ees ja pühad kirjad olid nende surimaks waranduseks. Mõned andsid ennem oma elu, kui et nad oleksid andnud wälja raamatud. Kristlaste tagasiwõtmisel keiser Diokletiani ajal waadati erilisel kõigi piibli käsikirjade häwitamisele, kuna arwati, et ristiusku saab kõige kindlamini häwitada siis, kui juletakse selle allikas. Siis seletasid paljud, et neil on pühakirja eksemplarid, aga nad surewad ennem kui nad annawad need ära“.

Sarnane ristiusk pole enam rahwapärane, kuid see on ainjam, mis on wäärinud Kristuse nime kandmist.

Juba esimese sajandi teisel poolel ütles apostel Paulus, et aja jooksul on tekkinud suur langus Kristuse puhtast õpetusest. Apostl. teg. 20, 28—30; 2. Tes. 2, 3—7. Nagu kõigil ajalisel jün maailmas on kalduwus muutumisele, puhtuse kaotamisele ja moonumisele, nii on ka kristlased peale esimesi sajandisi taganenud kommetepuhtusest ja Kristuse puhtast õnnistusõpetusest. Gnostikerite filosoofia lewines kiirelt kristlikku kirikusse ja ähwardas ajendada ristiusku. Sa olgugi, et gnostikerid juba teise sajandi teisel poolel lahkusid kirikust, ei suutnud kirik siiski enam wabaneda gnostilise müstika kahjulikust mõjust. Peale selle kui kirik oli juba tõnmatud usundite segamise suurde professe, läks see lahkamatult edasi, kuni lõpuks oli arenenud algristiustule wõõras usund.

Wida enam ta (kirik) arenes massikirikuks, pidi ta teatud loomutarmidusega kistama wana kultuurmaailma allaminemasje moonumisesse. Walusalt kahetseme, et Kristuse usund juba rooma keisri ajal kõige tähtsamis põhjuses on muutunud just oma wastandiks“. (Prof. dr. Wolf, Angewandte Kirchengeschichte, lht. 74.)

Sa tänini pole üldiselt tulnud mingit parandamist; palju enam peab tegema kindlaks, et lõhe algristiustu ja moodja ristiusu wahel on juba ületamatu. Sellepärast kuulutas Jeesus ka meie ajast ja meie olukorrast: „Kui inimese Pöeg tuleb, kas tema usku leiab maa pealt?“ Luka 18,

8. Sel põhjusel on ajatohane hiiie: Tagasi alg-ristiusu juure! Kuid mida see tähendab? Kuhu peame minema? See tähendab, et meie pöörame ümber ja läheme tagasi tõe allika juure, Jeesuse Kristuse ja wana ewangeeliumi juure, wana usu ja teguristiusu juure. Peame pöörama tagasi esimeste kristlaste armastuse ja ohwerdusröömu juure; meie peame igatsjema ja Jumalalt paluma tõe waimu, siis elame üle uue Melipühi ja meie usu ülestõusmise ja meie Jumala ewangeeliumitöö lõpetatakse lühikese ajaga püha waimu jõus.

Viimased kristlased, keda Kristus oma teisel tulemisel tunnistab kui omaid, on juba enne juurt otjüstamist need, mida olid esimesed kristlased. Nende kogemus jelles maailmas on jarnane, nagu oli jeda esimeste kristlaste oma. Nemad peawad minema läbi jamade katsumiste ja kannatuste, mis aga Jumala armulise ühendamise läbi on ainult nende puhastamise ja selgitamise kajuks, et nad seega wõivad seista ilmuwa Õnnistegija aus. „Nõnda ütleb Jehooma: Seiske teede peal ja waadake, ja küsige igaweste jalgteede järele, mis see hea tee on, ja käige seal peal, siis leiate teie hingamist oma hingele“. Jer. 6. 16.

M. S. Wentland.

Silsamaid iseloomujooni.

(Algus „M. U.“ nr. 4. lhf. 60)

Wäga jagedasti kalduwad nad olema walgud ja käskiwad ja rääkima järske sõnu. Sarnase loomuga juhid ja hingekarjased peaksid rohkem walwama ja paluma iseene eest ja paluma Jumalat, et ta annaks neile jõudu wõita karedaid wäljendusi ja äkilisi käitumisi.

Praegusaja inimestel on waja Kristuse tajandusele jarnanowat iseloomu, aga mitte karmi, järsku, ägedat ja wihast iseloomu, nagu ilmutawad jeda mõned meie kaasinimesed ja isegi usukaaslased.

Paljude hingedega ümber käia on lugu, nagu opaaliga. Suure linna kalliskiwide äris proowisid faks sõpra wäljawalitud time. Üks neist näis sõbrale läbipaistmatu, läiketa ja iluta olemat. Ta küsis, kuidas tuleb, et see kiwi leidub selle liigi hulgas? Sellel pole midagi, mis wõiks külge tõmmata. — Wastamise ajemel wõttis sõber kiwi ja hoidis selle oma peos. Tuues kiwi jälle päewawalgele, paistis ta pimestawas hiilgujes ja jelles näidid peegelduwat ilujaimad wikerkaare wärwid. Mida peab see tähendama, küsis külastaja üllatult. See on opaal, üks kiwideist, mida nimetatakse „meeldiwaks“, kuna need hiilguje alalhoidmises tarwitawad jooja käe puudutust.

Kuid mitte ainult koguduse karjased ja juhid ei waja meeldiwuse woorust, waid ka abielurahwas wastastikujes läbikäimises ja wanemad laste wastu

ja wastupidijelt. Piibel ütleb, et tajajus on naise parim ehe. 1. Peetr. 3, 4. Kui naine üldijelt omaks rohkem jellest kallist, jumalikust ehteist, takistataks mõndagi tüli, aruajamatuist ja lahutust kodus ja koguduses. Ümberpööramata inimeje loomuses on kalduvus wastata nii, nagu teda kõnetatakse. Loomulikult waatepunktist on õige, et iga inimene saab teenitud wastuse ja käitumise. Järgmine näide peab olema jellest sõnast paremini aruajamise kajuks. Wäike pois, kes elas metsajermal, hakkas päewal, mil ta armas end ükfinda metjas olemat, laulma, kui temale äkitjelt näis, et ta kuulab teise poisi häält. Ta karjus: „Hei, kes jääb on!“ — Hääl wastas: „Hei, kes jääb on!“ Ta ei teadnud, et see on kaja ja hakkas karjuma: „Sa oled kuri pois!“ Loomulikult wastas hääl: „Sa oled kuri pois!“ Ta läks koju ja ütles emale, et metjas olemat halb pois. Oma, kes teadis, millega on tegu, ütles temale: „Räägi temale sõbralikult ja ja näed, mis jünnib.“ — Wäike pois läks metja tagasi ja hiiudis: „Hei, kuule! Sa oled hea pois, ma armastan sind!“ — ja hääl wastas täpselt: „Ma armastan sind.“

Oh et meie oma läbikäimises jugulaste ja usukaaslastega awaldajime jümpaatiat iga inimeje, ja nii uskliku kui uskumatu wastu, jälgijime Pühakirja head nõu, mis erilijelt räägib Kristuse tulemist ootawatele usklikkudele, kui ta ütleb: „Tuleta nendele meele, et nemad... kõige hea teole walmis on; et nemad kedagi ei teota, riikad ei ole, waid järele annawad ja kõik tajandust üles näitawad kõikide inimeste wastu.“ Tit. 3, 1. 2. Ja edasi: „Seepärast manitjen mina teid... Jssanda pärast... et teie nõnda käite, kui teie kohus on, kutsujime järele, miska teie olete kutsjutud, kõige alanduse ja tajandusega ja pikka meelega üks teist jallides armastuse sees.“ Ew. 4, 1—3. Tajased päriwad jäädama riigi.

B. B. Paulini.

Rõis, mida Simjon ei rebunud fakk.

Esimesena, mis meile ei tohi olla armas, sest see waritseb meid maailmas selleks, et häwitada meid, nimetab Johannes lihahimu (1. Joh. 2, 15—17). See on nii küsatas ja kawal ning sealsjuures nii rahwapärane, et wähesed julgewad weel wõidelda selle wastu ja ilmutada selle kurjust. Ja siiski on ta häwitanud lugematute õnne, nõrgendanud terwise, perekonnad õnnetuks teinud ja lõhtunud, täitnud maa wägiwalla tegude ja roimadega ja täitnud hullumajad ja wangikojad. See on mitmetuhandepeline ja täitmatu toletis. Rõigi luuletajate ja romaani kirjanduse fantaasia on selle läbi insitjeeritud ja ajakirjanduse wool oma ebapuhtuse ja kiimalu-

sega ujutab üle külad ja linnad. Tema teenistuses on kino ja raadio. See ostab pugeda kaswatusafutistesse. Kuna ta iga inimese südames (Matt. 15, 19) leiab pelgupaika, on inimesed selle wastu väga kannatlikud, isegi teades, kui hädaohtlik on nende naabus.

Piibel jutustab tugewast Simsonist, kes noore lõwi kiskus lõhki nagu kitsetalle, kes Usfati linnawärawad wõttis oma õlgadele ja wiis need Ebron'i mäele ja tegi mõndagi muud imestatawat tegu. Juba enne tema sündimist kuulutati tema emale, et ta peab olema Jumalale pühendatu. Ema ja lapse eluwis määratakse kindlaks. Poiss saawutas täiesti ebaharilikku jõu. Ta näib olewat omanud ka hea muusikalise ande, sest isegi peale wilistlaste poolt pimedats tegemist pidi ta mängima neile keelpillil. Rahjaks ilmutab Simsoni elu, et lihast sünnib itka liha. Wanemad olid wagad, nagu ilmutab kiri (Kohtumõistjate 13, 8; 14, 3), kuid ka parim kaswatus ega wanemate hea eeskuju ei kutsu esile uuestisünni tarwidust. Eriti wõitluses lihahimuga on inimene jäetud iseenele hooletse. Kurbusega nägid Simsoni wanemad, kuidas kirg oli sidunud nende ainisa poja wilistlaste külge. Isa manitses teda, kuid Simson oli kurt selle wastu. „Wõta teda mulle, sest tema on õieti mu meele pärast,“ oli tema wastus. Nii waatawad kristlikud noormehed ja neiud ka praegu sagedasti ainult sellele, „mis on meele pärast“ ja märkawad ainult abielu sidemete järele, „millest süda on täis.“ Kui palju häda on juba tõusnud sarnasest himust.

Simsoni naine anti naise isa poolt kohe peale pulmi teisele. Aga ka naisel oli sellest ühendusest Simsoniga saatuslikud tagajärjed. Tema kui ka tema isa põletati ära wilistlaste poolt, kuna wilistlased nägid temas Simsoni poolt neile tehtud suure kahju põhjust. (Kohtumõistjate 15, 4—6).

Mõni aeg peale seda läks Simson Usfati, kus ta läks itka enam allapoole. Kes ei leidnud jõudu Jeesuse juure pööramisest, see pole kunagi kindel lihahimude pattudesse langemise eest. Aga ka sel juhul, kui wilistlased otsustasid tema hukkamise, päästab Isand ta temale laenatud jõu läbi, aga kui ta kolmat korda walis enesele seltõilise wilistlaste naiste seas, lasks Jumal teda minna ja langeda. Kuna ta oma usu ja rahwa waenlast ei wõinud usaldada, otsis ta alguses warju walest, kuid naine oli temast kawalusega üle ja olgugi, et ta kiskus puruks kõik koid „kui takust lõnga katti kistakse. kui see tule haifu tunneb,“ üks kõis sidus teda kindlalt, ja see oli tema lihahimu. Simson oleks Joosepi wõi Samueli sarnaselt wõinud saada oma rahwa päästjaks, kui ta oleks wõitnud oma lihahimu. Nii on ta aga hoiatawaks eeskujuks igale noormehele ja neiuale. „Urge eksi mitte, sest Jumal ei lasse ennast pilgata. Mida inimene külwab, seda tema ka lõikab.“

Kui siis Simson pimestatuna pidi ajama ringi wilistlaste weskis, kuidas pidi ta siis küll südames hädaldama. Kuidas wõis temal seal olla meeles Jumala hoiatused, mis ütlesid, et Israeli lapsed ei tohi ühineda ebajumalateenritega. (2. Moos. 34, 16; 5. Moos. 7, 3. 4). Kuis wõis ta kurwalt mõelda oma isa hoiatusele (Kohtumõistjate 14, 3). Seal pidi ta hirmsa selgusega nägema, et mitte tehaline jõud, ihuilm, ega ka wõimed ei patu wastutust elu õnne eest, waid ainult wäljaarenenud iseloom. Aga kui paljud noored inimesed teewad tänapäew Simsoni sarnaselt. Paljud otsiwad õnne eemal kaugel wilistlastemaal, wõib olla ilu, wõib olla ka wara pärast. Alles liiga hilja tunnawad nad ära, kui hututaw on ebakristliku abikaasa mõju. Paljud on soowinud omale surma õnnetu abielu orjuses ja wilisuses. Kes põlgab wanemate wõi Isfanda teenijate head nõu, argu oodaku hiljem Jumala läbi wabanemise imet, kui ta peab minema läbi häda ja orjuse waljust koolist. Kui meeleldi oleks Jumal hoidnud Simsonist eemal libedaid kogemusi, kui ta oleks olnud sõnatuulelik. Ka küsimuses eluseltõilise järele maksab Jeesuse sõna: „Waadate kõige pealt Jumala riigi ja tema õiguse järele, siis saab teile kõik muu osaks.“

A. Pansegrau.

Terwishoid.

Närwid, närwid, närwid!

Mida meie sel ruttawal, keelwal ja rahutul ajal wõime teha oma närwide heaks?

Louis A. Sanjen.

Närwilikkust ei asetata haiguste hulka, mis tapawad; kuid meie teame, et rikunud närwi-süsteem on kaudselt mõjuwaks põhjusteks paljude füüsiliste kokkumariemiste ja sellele järgnema surma juures.

Närwi-hädad tõusewad juurel määralt. Seldatakse, et meie elame närwilisel ajajärgul. See wõib osalt käära meie aja ruttamise ja kiirustamise kohta, kuid seda wõib tarwitada ka tänapäewa inimeste füüsilise seisukorra kohta. Ameerika inimeste ruttamine tuletab meelde haigust, närwilist olukorda. See pole piiritletud ainult Ameerikaga, sest kogu õhtumaine maailm oma tööstuse ja mehaniiseerimisega kannatab samuti.

Meie aeg on kiirustamise, ruttamise ja palamiku erutuse aeg. Peaaegu iga asi käib suure käiguga kiiruse piiril. Püüie pidada ajaga sammu, paneb igaihe kõrgepingele alla. Inimesed on keeratud üles lõhkemispunkti. Intenfiimsust näeb iga pool, see haarab inimeste mõistuse ja sunnib neid edasi kõige asjade woogawa ja keewa kiirusega.

Närvilise elu.

See moodja elu pingutus kõneleb närvidest, sest närvidel on piir. Meid ei või alati wenitada katkemispunkti ilma, et nad ei nõrgeneks või mõnikord katkeks. Nii tuleb järele mõelda, hirmu ja närwilise pahanduse ajal korraldada oma elu ja närvid tervislikult. Närvielulise elu lõpetamine on mõeldav ainult tervisekaitsel.

Siiski, kellel on „närvide häda“, waadatakse järgedasti kui karmimast, karmimast või ekstreemilist. Tema kuulub natuke ümberpaatunud. Tema ei waadata kui inimese, või kui ühegi füüsilise haiguse all kannatajat. Tõesti, närvilisest ei mõelda glati kui haigusest. Kuid inimene, kes „weaga närvides“ läheb närvi eriarsti juure, saab peagi teada, et sellest peab palju hoolima. Tema räägib, et närvilisest pole kerge saada lahti. Ja kui juba juhtunud olema see inimene, ja tead seda.

Nagu kõik haiguste vormid, nii ei tule ka närvilisest põhjustada; ja nagu kõigi teiste haiguste juures, nii pole ka terwenemine võimalik siis, kui haiguse põhjus on alles olemas. Kuna on põhjus, on ka selle mõju, ja pidades silmas seda, mida üldiselt on tunnustatud meie närvilisest ajast, ei peaks olema raske ühendada põhjust ja mõju.

Liig palju on liig palju.

Niikaua kui meie töötame liig hoogjalt, jookseme liig kiirelt, mängime liig palju ja teeme liig palju ühest ja teisest, niikaua võime teada, et meie närvid kannatavad selle all. Millegi liig palju nimestik pole meile heaks.

Õigedalt wanamoelise kõneleda lihtsasti elust; kindlasti kuulub järele kõnelewaremate päewade hulka. Õigedalt pole meil vaja oodata ühestki, et ta lähemal tagasi wanaaja lihtsuse juure. Meie peame astuma elawalt, et jõuda igale poole ja kaia ühes hulgaga. Meie peame olema walmel, et hoida end mahatallamise eest teiste pealetungi poolt. Täna wasta üleminek tähendab tänapäewal „kiiret liikumist“.

Olukorrad kutsuwad täna täiele eeskawale. Iga tegevuspõld näib nõudwat täpset tähelepanu. Toodangu skaala on seatud kõrgele. Töö ajal peame töötama kõigest jõust, et anda päewa täit teenistust ja peale seda kui päewa töö on tehtud, järgneb sellele järgedasti teine päew wastuwõttude ja ärritustega.

Sarnasel skaalal langeb tegelik toodang madalale nii mahuliselt kui ka omaduslikult. Meie ei suuda pidada wastu sunnitud nimestikus. Meie kas murdume selle all või satume murdmisele lähedale. Inimene, kes on haige, ei või teha täit tööd või head tööd. Lõpuks kaotab igauks, kes püüab teha liig palju.

Mida saab teha selles asjas? Esiteks, vähendada asju, mida meie püüame teha — palju meie tüülist tuleb sellest, et meie püüame teha liig palju. Teatawaid asju peab tegema, mõned asjad võib

jätta tegemata ja mõnda on parem jätta üldse tegemata. Kui meie uskusime seda, mõiksimme tähelepandawalt korraldada oma elu ja sealjuures teha sellele põrmugi wiga.

Esimesed asjad kõige pealt.

Elamise parem eeskawa annab esimese lugupidamise esimese järgu tähtsusega asjadele. Nende seas on toit tervislik alalhoidus. See muudab või kaotab täiesti asjad, mis rikuvad meie tervist.

Dieet korraldatud päewal on waja teatawat kotsutuse ja puhkuse hulka. Tervislik programmi ei kuulu wastuwõttud või lõbustused, mis segawad tunde, mis on waja puhkuseks. Ja, meie wajame puhkust ja kotsutust, kuid paar tundi üleskeratud või lõbustuse ajast, lisatuna päewatöö lõpule, on kõige muud, kuid mitte puhkus. Puhkuse rami wäsimid ja wäljakurnatud närvidele nõuab tõelist puhkust, mitte ainult kehale, waid ka waimule.

Närwilisus on nii hästi waimlise kui ka füüsilise mõju wiga. Närwilisuse märgitud tundemärk on ärritus, mis sellega harilikult kaasas käib. Kuna on tõsi, et mõistus on suuremalt jaolt mõjutatud kehast, on samuti tõsi, et mõistus avaldab mõju kehale. Mitmesugused waimlised olukorrad mõjutawad kogu olemist, nagu hingamist, seedimist, wereringwõulu ja peaaegu kõiki keha funktsioone.

Arutades asju, mis aitawad meid teha närwiliseks, peame wõtma arwesse meie waimlist seisust, sest meie mõtlemisel on palju tegemist meie füüsilise olukorraga. Kartus on rõhum, mitte ainult waimule, waid ka tervisele. Waew laheb wäikeste asju paista juurtena, eriti meid asju, mis wõiwad olla koormawad. Ta põhjustab hirmu asjade üle, mida pole olemas või mis ei juhtu ialgi. Ärewus teeb ainult asjad halvemaks enesele ja teistele. See kaswab ja kaswamisega muutub halvemaks ja sellest ülesamine muutub raskemaks.

Nii on kogu ületöötamise, waewa, ärrituse ja närwiliku oleku lugu just üks kurja halbade ringidest. Ületöötamist ja alapuhkust võime harilikult ise parandada, kui meie seda aga tahame, kuid waewa enast pole nii kerge käsitada. Inimesi kästakse peatada waewlemist puhkusega. Seda on kerge öelda, kuid närwilisele waewale mõjuwa lõpu tegemiseks on waja enam kui head nõu.

Rõõmus parandab.

Wastumürgiks ärritusele on rõõmus. See rõõm on arstim, tõeline wahend paljude haiguste ja pahede wastu. Rõõmus on tegelikult parandaw, tervislik jaluleseadja. Tema töötab just wastuoltsa waewale ja ärewusele. See teeb suured ülesanded wähemaks, kergendab rasket koormat ja wõimaldab meile teha oma tööd kergemalt ja mõjuwamalt. Mida enam meil on teha, seda enam wajame lõbu ja rõõmu, millega seda teha.

Kuid rõõmjust ei saa kergesti; see pole ainult tahte saadus. Ennelikust ei saa sundida; see on hinge asi, waimu wili. Tõeline puhkus ei tule soo-

wimise, tahtmise või palja mõtlemisega. Seda ei saa tulla nähtawale waimlise protsessi abil.

Sige puhkus ja rahu, mis on waja waewatud waimu waigistamiseks ja ärewa hinge rahustamiseks, ei tule inimese ühegi osawuse abil. Tõsi, meie võime teha palju meid segawate ja waewawate asjade kõrvaldamiseks. Meie võime oma elu sedeli korraldada normaalsemale ja lihtsamale skaalale, ja sel viisil aidata palju.

Terwe ja fergitawa mõttega võime teha tähtsat meie waimlise võime paremasse koostõlasse wiimiseks. Meie elu harjumustel on palju tegu meie mõtete harjumustega. Kõik, mida meie loeme, mida meie kuuleme ja mida meie waatame, mõjutawad meie mõtteid. Waimliselt võime elada elawa või sentimentaalse ettekujutuse ebatõelises maailmas; päisepäewastes unistustes või õhulosside ehitamises; enefega ja kõigi teistega rahulolematuse waimus; elu kohtleb meid kibedas wihas — kõik mille muutumisel tõeline elu võib muutuda meile weel halwemaks.

Midata võib õnnelikkude, tõstwate mõtete mõtlemine. Elu heledamale küljele waatamine aitab samuti. Nitab rõõmsalt ja julgelt rääkimine. Kui meie ei suuda teha just seda, siis on kasuks kurwameelselt mõtlemisest või julgusetult kõnelemisest loobumine. On teada, et tunnetele väljenduse andmine annab neile jõudu kas heaks või halwaks. Oma õnnistuste lugemine on üks tee näha neid kaswamas. Rääkimine sellest, kui halwasti meie tunneme end, kui wiltsjalt magasime möödunud ööl, kui kaua oleme olnud haige ja kuidas kardame, et see kestab weel palju kauem enne kui paraneme, teeb asja palju halwemaks.

Kuid peale seda, kui meie oleme õelnud ja teinud kõik, mida meie võisime, jääb siiski tõsiasjaks, et tõeline, kestew puhkus ja rahu peab tulema allikast, mis on väljaspool inimese tegemise või mõtlemise võimet. Maailma rahutusele pole muud rawi kui see, mida pakub Jeesus Kristus. Selle elu asjadest ei leita rahuldust; ja mida hoolsam on meie otsimine selle järele, seda enam rahulolematust meie leiame.

Suur osa meie närwilisest elust tuleb meie rahulduse otsimisest, mida meie kunagi ei leia. Kunaagi pole wähenenud soov rikkuse järele. Lõbu armastus pole kunagi rahuldanud. Söögiisu rahuldamine pole kunagi küllaldane. Kunaagi pole küllalt kuulusest ja aust. „Seis ükski ei ela omaist warandusest jee läbi, et temal wäga palju on,“ ütleb Kristus.

Püüw rahu ei tule haiguse ja kannatuse, mure ja kurbuse olemasolu eitamise teel. Waimlised uimastuswahendid ei kõrvalda pattu ega häda. Kunstlik mõtlemine pole wahend tõeliste pahede wastu. Piibel käseb: „Walmistage oma meele niuded“. 1. Peetr. 1, 13.

Tugew, rahulolew meel, keha terwis, toon närwide jaoks, on heas osas kättejaadawad elu tõeliste tarwidustest ja eesõigusest ärantlemise läbi.

Elule waatamine tänuilikkuse ja rõõmuga on enam, kui kurbus ja kaebamine. Ühelgi teisel pole waja teada jeda, kui jellel, kes kannatab närwilikkuse ja rahutuse all.

Ükski rahutuse element ei või olla võimsama mõjuga kehale, waimule ja närwidele, kui walestitegemise teadmus. Ükski rahu aste pole awitawam kui rahu, mis tuleb teadmisest, et meie oleme õiged Jumala ja inimeste ees. Rõõnuude rõõm kuulub hingele, kellele patud on antud andeks. Muu ei loe siin palju.

Meie oleme kindlad üteldes, et närwilikkuse, ärewuse ja rahutuse põhjapõhjus arstimiks on Jeesuse töötus: „Tulge minu juure . . . ja mina tahan teile hingamiist saada.“

Tõsised sõnad maitsemishimulistele.

Kaugelt üle nälja läbi tekitatud häwituste on mõõdukuse, jöögitsu ohwite arm. Säwitus juulae ärritamise läbi on tabawalt tähendatud liihikeses mõtteteras: „Kui palju sööke, nii palju haigusi“. See tähendab, mida enam ärritatakse ja rahuldatakse meeleilikkust uute ja otjitud toitute tunde läbi, jeda jagedamini tulewad esile haigused. Juba wana paganlik filosoof Seneca oli jellel arwamisel, kui ta kirjutas oma sõbrale: „Sa imestud haiguste lugematu hulga üle? Loe ainult jöögiretsepte ja keetjaid!“

Enamjagu kauakestwaid haigusi, eriti suur hulk närwihädasid, on wäga jagedasti jaanud oma alguse walest jöökide ja jookide walikust ja walmistusest ja samaseid juhte ei saa rawida põhjalikult ka muudu, kui mõõdukuse ja wäljawalituse lihtja jõulise loomupärase dieediga, mis koosneb piimast, wiljast, puuwiljast, aiawiljast, terawiljast, meest jne.

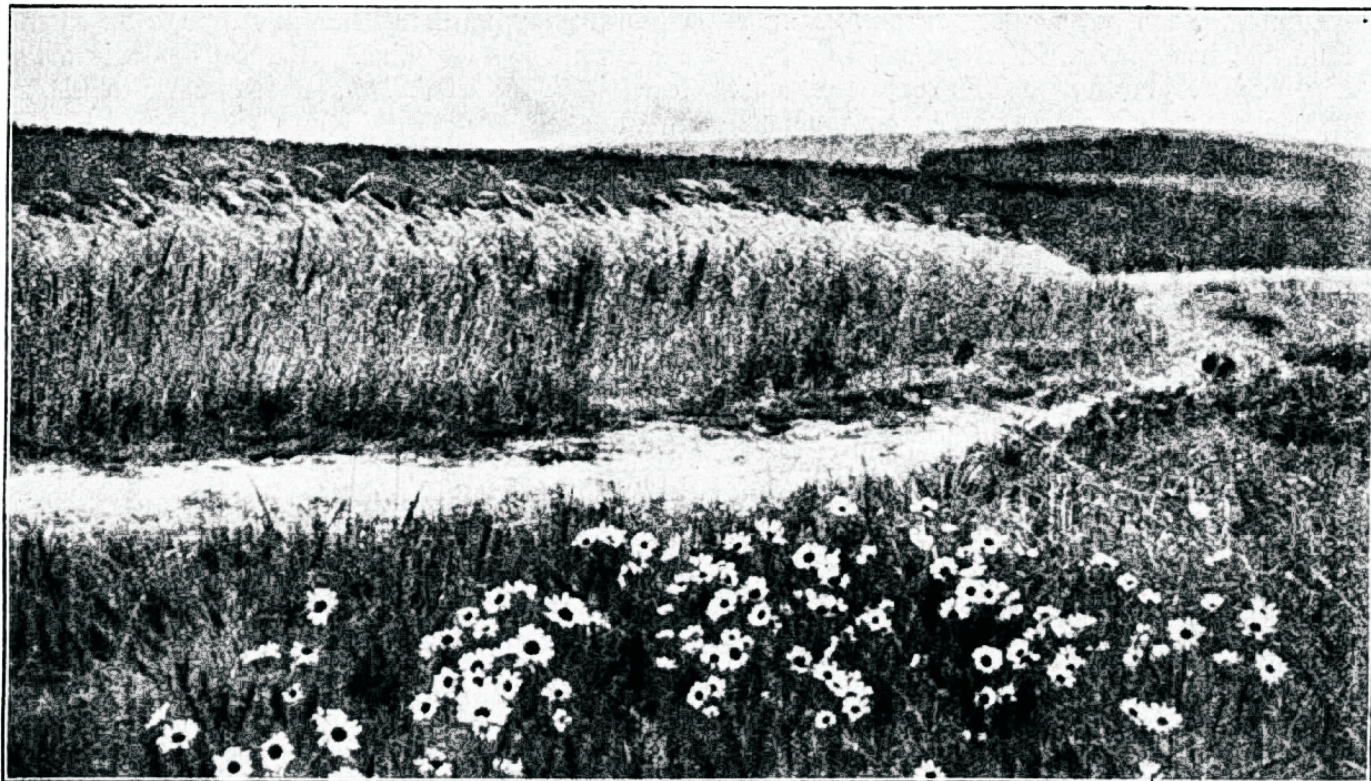
Sige loomupärane dieet on tähtsaim terwistustegur; ta moodustab tugewama terwise ja õige kestwa eluõnne aluse. Tähtis tõde on, et „inimene on, mida ta sööb“.

Wale, loomuwastane dieet, nagu toitejooladeta jahust leib, liig palju lihatoite, alkohol, oafkohwi jne., on paljude meie nõndanimetatud kultiveeritud linnade inimeste madala elu harilikuks põhjuseks; jee on ka peapõhjusteks, miks pole rawitjetawad paljud hädad, eriti närwahaigused, werewaejus, tiifikus jne.

Loomuwastajest päritolust ja kokkuseadest toidud segawad werd, koormawad keha ja tekitawad mitmekesiseid hädasid, milledest harilikumad on luuwalu, närwahaigused, kiwindite-hädad ja jüdamemuutusjed“.

„Kes toidab end maiuspiladega, ei kaota ainult oma terwist, waid enamasti ka loomupärase kombelikkuse wiimase jäägi, loomuse soojust, humi kaasnimeste hea käekäigu eest ja hinge üleewe wime“. (Dr. Ed. Reich.)

Loomuwastase dieedi (maiustusjed, raswased

libaleemed, tordid, foogid, pikantsed fasted jne.) läbi rifutakse maitsmismeel. Sarnane toit ärritab ja rifub magu ja põhjustab iha tugemamate ärritusvahendite järele ja selle tagajärjel ei rahulda lihtjad harilikud toidud enam jõdgäisu. Loomuvastane dieet ärritab ja nõrgendab ka juuresel määralt närwikawa ja alataja väheneb õige elujõud ja elurõõm. Kõik, mis pötkab loodusteaduste vastu, on alati kahjulik.

Wäga tähelepanuväärt on asjaolu, et nõrgendam ärritusdieet tekitab tugewat, loomuvastast janu ja ärritab iha tugemamate alkohoolsete jookide järele. Mitte harwa pole sel wiisil pandud alust joomakirele.

Seele kindlamini kui ihulise halbtuse juures, tulewad loomuvastase dieedi kurjad tagajärjed esile waimlikus suhtes. Kestwa juulaekõõdi rahuldamise tagajärjeks on ifka waimu jõu nõrgenemine ja lödwenemine, eriti kui on tegu alkohoolsete jookide maitsmisega, mis tekitawad nii palju wiletust, waeust, hinge ja ihu haigusi ja wiiwad nii paljud kõlwatuse teele.

Loomupärane dieet ja mõõdukus kaitsjewad inimest paljude ihuliste halbtuste eest ja hoiawad tema waimu wärskena ja walmina rõõmustawale ja kahjulikule tegewusele. Loodus naerab temale rõõmsalt vastu selle tõttu, et ta peab end selle isandana samal ajal, kui ta türamina käitub meelelikkuse orjadega.

Peaksid ometi kõik õieti tundma ja nägema, kui wähe tarwitab inimene, et olla tõsijest õnnelik, selles, kui ta alati paneb tähele Seneippi ilusaid sõnu: „Oh, lihtjustuksime ometi meie kõik!“

Loomulik eluviis.

Minult wähejed inimesed tunnewad end igal ajal oma saawutuswõime ja jõu kõrgusel. Ilma õieti haige olemata on enamjagu teadwad, et igapäew siin wõi seal pole midagi korras. Wiga on, kui hakatakse nüüd wõtma midagi sisse, et kaotada halba tunnet, sest see jääb harjumuseks, mis pole ainult kallis, waid muutub ka hädasohtlikuks. Enamjagu halbdusi kaob õige joomise, korrapäraste harjumuste, küllaldase rahu, rohke wärskte õhu ja küllaldaste liigutuste läbi wabaduses. Loomulikud kehajõud wõidawad jündsusetused, kui neil on selleks ainult pooleldi wõimalust.

Külmeluse juures on kuuma limonaadi joomine enne magamaminekut juurepärane ja kindel wähend. Peawalu, maokorratuse, halwa hingamise ja mittepuhtha naha põhjuseks on enamasti mittekiillaldane maotühjendamine. Puuwiljamahlad on parimad loomulikud ärakuhtumisevahendid. Wõne wiigimarja joomine enne magamaminekut on juurepärane, neile aga, kes heameelega ei jöö wiigimarju, on enne magamaminekut ühe wõi kahe apelsini mahla joomine heaks ja meeldiwaks erutuswahendiks.

P. J.

„Meie Aeg“ maksab: aastas Kr. 2.—, poolaastas Kr. 1.10. Üksik number 20 snt.
— — Tellida igast postiasutisest. — —

Üksik number 20 senti.

Wäljaandja: „E. P. Adw. K. Eesti Lii“. Tellimised kui ka rahasaadetised saata Mary Sots'ale Merepuiestee 14-a, Tallinnas. Wasutataw toimetaja: M. Wärengrub, Merepuiestee 14-a, Tallinnas, Abitoimetaja: E. Mägi.